



Gebelik Algısının Psikolojik İyi Oluş ve Fetal Sağlık Kontrol Odağı ile İlişkisi

The Relationship Between Perception of Pregnancy with Psychological Well-Being and Fetal Health Locus of Control

Çiğdem ERDEMOĞLU¹, Çiğdem KARAKAYALI AY², Yeşim AKSOY DERYA²

¹Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Adıyaman
• cerdemoglu@adiyaman.edu.tr • ORCID > 0000-0001-5470-2989

²Inönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Malatya
• cigdem.karakayali@inonu.edu.tr • ORCID > 0000-0002-5282-973X

³Inönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Malatya
• yesim.aksoy@inonu.edu.tr • ORCID > 0000-0002-3140-2286

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 12 Nisan / April 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 20 Temmuz / July 2022

Yıl / Year: 2022 | Cilt – Volume: 7 | Sayı – Issue: 2 | Sayfa / Pages: 537-550

Atıf/Cite as: Erdemoğlu, Ç., Ay Karakayalı, Ç. ve Derya Aksoy, Y. "Gebelik Algısının Psikolojik İyi Oluş ve Fetal Sağlık Kontrol Odağı ile İlişkisi" Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi 7(2), August 2022: 537-550.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Çiğdem KARAKAYALI AY

Yazar Notu / Author Note: Bu çalışma, VI. Uluslararası 10. Ulusal Ebelik Öğrencileri Kongresinde (19-21 Nisan 2019, Sivas) sözel bildiri olarak sunulmuştur.

GEBELİK ALGISININ PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ VE FETAL SAĞLIK KONTROL ODAĞI İLE İLİŞKİSİ

ÖZ:

Amaç: Bu araştırma gebelik algısının psikolojik iyi oluş ve fetal sağlık kontrol odağı ile ilişkisini değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı nitelikteki bu araştırmanın örneklemini Türkiye'nin doğusundaki bir kamu hastanesinin gebe polikliniklerine başvuran 461 gebe oluşturmuştur. Veriler; Gebe Tanıtım Formu, Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği (GKAÖ), Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ) ve Anne Karnındaki Bebek Sağlık Denetim Odağı (AKBSDO) Ölçeği ile elde edilmiştir. İstatistiksel değerlendirilmede; sayı, yüzde, ortalama, standart sapma ve pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular: GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyutu ile PİOÖ arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu ($r = 0.317$, $p = 0.000$) ve GKAÖ Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyutu ile PİOÖ arasında negatif yönde çok zayıf ilişki olduğu ($r = -0.125$, $p = 0.007$) belirlenmiştir. GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyutu ile AKBSDO Ölçeği İçsel Sağlık Denetim Odağı ve Güçlü Diğerlerine Bağlı Denetim Odağı alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu ($r = 0.233$, $p = 0.000$; $r = 0.192$, $p = 0.000$) bulunmuştur. Ayrıca GKAÖ Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyutu ile AKBSDO Ölçeği tüm alt boyutları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -0.345$, $p = 0.000$; $r = -0.349$, $p = 0.000$; $r = -0.261$, $p = 0.000$).

Sonuç ve Önerileri: Gebelikte yüksek annelik algısının psikolojik iyi oluşu pozitif yönde, gebeliğe ait olumsuz beden algısının psikolojik iyi oluşu negatif yönde etkilediği saptanmıştır. Ayrıca içsel ve güçlü diğerlerine bağlı fetal denetim odağının annelik algısında olumlu etki yarattığı sonucuna varılmıştır. Antenatal dönemde, anne adaylarının gebelik algısı ve fetal sağlık kontrol odağının değerlendirilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: *Fetal Sağlık; Fetal Sağlık Kontrol Odağı; Gebelik; Gebelik Algısı; Psikolojik İyi Oluş.*



THE RELATIONSHIP BETWEEN PERCEPTION OF PREGNANCY WITH PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND FETAL HEALTH LOCUS OF CONTROL

ABSTRACT

Aim: This research was conducted to determine the relationship between perception of pregnancy with psychological well-being and fetal health locus of control.

Method: The sample of this descriptive correlational research consisted of 461 pregnant women who applied to the pregnant outpatient clinics of a public hospital in eastern Turkey. Data; was obtained through Pregnant Presentation Form, Self-perception Scale for Pregnant Women (SPSP), Psychological Well-Being (PWB) Scale and Fetal Health Locus of Control (FHLC) Scale. In statistical evaluation; number, percentage, mean, standard deviation, pearson correlation analysis were used.

Results: There was a weak positive relationship between SPSP Maternity subscale and PWB scale ($r = 0.317$, $p = 0.000$) and there was a very weak negative relationship between SPSP Body subscale and PWB scale ($r = -0.125$, $p = 0.007$). In addition there was a weak positive relationship between SPSP Maternity subscale and FHLC Internality and Powerful Others subscales ($r = 0.233$, $p = 0.000$; $r = 0.192$, $p = 0.000$). And there was a negative relationship between SPSP Maternity subscale and FHLC all subscales ($r = -0.345$, $p = 0.000$; $r = -0.349$, $p = 0.000$; $r = -0.261$, $p = 0.000$).

Conclusion and Suggestions: It has been determined that high perception of motherhood during pregnancy affects psychological well-being positively and adverse body perception of pregnancy affects psychological well-being negatively. In addition, it was concluded that the internally and powerful others fetal locus of controls had a positive effect on the perception of motherhood. In the antenatal period, it may be recommended to evaluate the pregnancy perception and fetal health control focus of the expectant mothers.

Keywords: *Fetal Health; Fetal Health Locus of Control; Pregnancy; Pregnancy Perception; Psychological Well-Being.*



GİRİŞ

Gebelik, kadınların en önemli yaşam deneyimlerinden biridir. Çocuk sahibi olmaya karar verme ile başlayan annelik/gebelik algısı özellikle gebeliğin son trimesterinde yoğunlaşmaktadır (Kumcağız ve ark., 2017; Zdolska-Wawrzkiwicz ve ark., 2020). Kadınların kişilik özellikleri, gebelikten beklentisi, önceki gebelik deneyimleri, fiziksel özelliklerini algılama şekli ve sosyal destek sistemleri annelik algısının oluşması ve sürdürülmesinde etkilidir (Coşkun ve ark., 2020; Esmaelzadeh Saeieh ve ark., 2017; Küçükkaya ve ark., 2020). Gebe kadınlarda olumlu ya da olumsuz annelik algısı, beden algısına da yansımaktadır (Coşkun ve ark., 2020; Kumcağız ve ark., 2017). Gebeliğe psikolojik, fizyolojik ve sosyal açıdan hazır olan kadınlar, gebelikteki bedensel değişimleri daha olumlu karşılamaktadır (Bergbom ve ark., 2017). Gebelik sürecinde meydana gelen kilo alımı, cilt değişiklikleri gibi değişimler anne adayının beden algısı ile ilişkilendirilmektedir (Fahami ve ark., 2018; İnanır ve ark., 2015; Przybyła-Basist ve ark., 2020; Pullmer ve ark., 2018). Bazı kadınlar tarafından gebelikte yaşanan fiziksel değişimler normal karşılanırken bazılarında olumsuz duygu ve düşüncelere neden olabilmektedir (Kumcağız ve ark., 2017; Przybyła-Basist ve ark., 2020). Literatürde gebelik sürecinde anne adayının olumlu beden algısına sahip olması ile birlikte gebeliğe ve annelik rolüne uyum sağlayabilmesinin de gebelik algısını etkilediği bildirilmektedir (Alkin ve Beydağ, 2020; Fahami ve ark., 2018; Küçükkaya ve ark., 2020).

Gebelik algısını olumsuz etkileyen gebeliğe ilişkin problemler iyi yönetilmediği takdirde psikolojik distrese neden olarak gebelerin psikolojik iyilik oluş düzeyini azaltabilmektedir (Fagbenro ve ark., 2018). Psikolojik iyi oluş, ruh sağlığının pozitif yönde psikolojik işlevsellik göstermesidir (Fahami ve ark., 2018). Bireylerin olumlu veya olumsuz bir etkisi olan iyi ya da kötü ruh halleri ve duyguları deneyimleme sıklığı olarak da ifade edilmektedir (Fagbenro ve ark., 2018). Gebelikte psikolojik iyi oluşun düşük düzeyde olması olumsuz gebelik sonuçları, gebelikte ya da sonrasında stres, kaygı, depresyon ve erken çocukluk döneminde davranış sorunları gibi birçok risk ile ilişkilendirilmektedir (Ashford ve Rayens, 2015; Mirzakhani ve ark., 2020).

Fetal sağlık kontrol odağı, gebe kadınların bebeklerinin sağlığına özgü inançlarını ele alan bir kavramdır (Labs ve Wurtele, 1986). Gebe kadınlar, normal bireylerde olduğu gibi sağlık davranışlarına karar verirken denetim/kontrol odağına ilişkin iki tür yönelim gösterir. İçsel kontrol odak algısına sahip olanlar, kendi sağlıklarını korumak için daha fazla sorumluluk alırlar. Dışsal kontrol odak algısına sahip olanlar genellikle sağlıkları için doğrudan sorumluluk almazlar ve sorumluluğu dış faktörlere (şans, kader ve sağlık personeli vb.) bırakırlar (Gönenç ve ark., 2016; Kordi ve ark., 2017; Özcan ve Duyan, 2015). İçsel kontrol odaklı kadınlarda gebelik dönemindeki fiziksel değişikliklerin ve sık karşılaşılan sorunların kendileri tarafından kontrol altına alınması gebelikte riskli davranışlardan kaçınmalarına

yol açar ve gelişebilecek olumsuz gebelik sonuçlarının önlenmesini sağlar (Kordi ve ark., 2017; Murnan ve ark., 2022). Bu nedenle anne adayının fetal sağlığa yönelik inanç ve tutumlarını sorgulamak ve kadının bu süreci nasıl yönettiğini değerlendirmek gerekir (Duyan ve ark. 2012; Özcan ve Duyan, 2015). Bu bilgiler doğrultusunda, kadın tarafından gebeliğin algılanma düzeyinin psikolojik iyi oluş ve fetal sağlık kontrol odağı ile ilişkili olabileceği düşünülebilir. Literatürde bu ilişkiyi araştıran herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada gebelik algısının psikolojik iyi oluş ve fetal sağlık kontrol odağı ile ilişkisini değerlendirmek hedeflenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Tanımlayıcı ve ilişki arayıcı nitelikteki bu araştırma Kasım 2018- Mayıs 2019 tarihleri arasında Türkiye'nin doğusunda bulunan bir kadın, doğum ve çocuk hastanesinin kadın doğum polikliniklerinde yürütülmüştür.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini belirtilen kamu hastanesinin gebe polikliniklerine 2018 yılının ilk altı ayında başvuran 20.073 gebe oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü; power analizi kullanılarak %97 güven aralığı ve %80 evreni temsil etme yeteneği ile 461 olarak belirlenmiştir. Araştırmada belirlenen örneklem grubuna ulaşmak için alınma kriterlerini karşılayan kadınlar olasılıksız rastlantısal örnekleme yöntemi ile dahil edilmiştir.

Araştırmaya Alınma Kriterleri:

- İletişim engelinin olmaması
- Gebelik haftasının 13-40 haftalar arasında olması
- Gebe ve fetusa ait tanılanmış herhangi bir risk faktörünün bulunmaması
- Gebelikten önce ve gebelikte tanılanmış herhangi bir psikolojik sağlık sorununun olmaması

Veri Toplama Araçları

Verilerin elde edilmesinde; Gebe Tanıtım Formu, Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği (GKAÖ), Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PİOÖ) ve Anne Karnındaki Bebek Sağlık Denetim Odağı Ölçeği (AKBSDO) kullanılmıştır.

Gebe Tanıtım Formu

Araştırmacılar tarafından kadınların bazı sosyodemografik ve obstetrik özelliklerini belirlemeye yönelik oluşturulan 10 soruyu içermektedir.

Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği (GKAÖ)

Kumcağız ve ark. tarafından geliştirilen likert tipli ölçek toplam 12 maddeden oluşmaktadır. “Gebeliğe ait annelik algısı” alt boyutunu pozitif sorular ve “Gebeliğe ait beden algısı” alt boyutunu negatif sorular oluşturmaktadır. Gebeliğe ait annelik algısı alt boyutundan alınan puanlar yükseldikçe annelik algısı düzeyi yükselirken, Gebeliğe ait beden algısı alt boyutundan alınan puanlar yükseldikçe beden algısı düzeyi azalmaktadır. Alt boyutlara ait cronbach alfa değeri sırasıyla 0.86 ve 0.75’ tir (Kumcağız ve ark., 2017). Bu çalışmada alt boyutlara ait cronbach alfa değeri sırasıyla 0.84 ve 0.92 olarak belirlenmiştir.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği (PIOÖ)

Diener ve arkadaşları tarafından geliştirilen (Diener ve ark., 2010) ve Türkçe geçerlik güvenirliği Telef (2013) tarafından yapılan likert tipli ölçek sekiz maddeden oluşmaktadır. Bütün maddeler olumlu ifade edilmektedir. Alınan yüksek puan, kişinin önemli düzeyde psikolojik kaynağa ve güce sahip olduğunun göstergesidir. Ölçeğin cronbach alfa değeri 0.87’ dir (Telef, 2013). Bu çalışmada cronbach alfa değeri 0.85 olarak saptanmıştır.

Anne Karnındaki Bebek Sağlık Denetim Odağı (AKBSDO) Ölçeği

Labs ve Wurtel tarafından geliştirilen (Labs ve Wurtel 1986) ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenirliğini Duyan ve ark. yapmıştır. Ölçek, likert tipli olup 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek toplam 3 alt boyuttan (içsel sağlık denetim odağı, şansa bağlı sağlık denetim odağı ve güçlü diğerlerine bağlı sağlık denetim odağı) oluşmaktadır. Alınan puanların yüksek olması; “içsel güce”, “şansa” ya da “güçlü diğerlerine” yönelik tutumların olumlu olduğu ve düşük puanların ise olumsuz tutumu temsil ettiği belirtilmektedir. Ölçeğin cronbach alfa değeri sırasıyla 0.80, 0.87 ve 0.75 olarak belirlenmiştir (Duyan ve ark., 2012). Bu çalışmada alt boyutlar için cronbach alfa değeri sırasıyla 0.86, 0.74 ve 0.82 olarak elde edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma verileri belirtilen gebe polikliniklerinde araştırmacı tarafından elde edilmiştir. Hafta içi yapılan yüz yüze görüşmeler ortalama 10 dakika sürmüştür.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, bilgisayar ortamında “Statistical Package for Social Sciences” (SPSS) for Windows 20.0 istatistik paket programı kullanılarak değerlendirildi. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov Smirnov Testi ile kontrol edildi. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler (sayı, yüzdelik dağılım, ortalama, standart sapma) ve korelasyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma verilerinin elde edildiği kurumdan yazılı izin (Sayı: E-92852811-771-52139) ve yerel etik kuruldan onay (Karar No: 2018/20-17) alınmıştır. Ayrıca katılımcılardan sözel onam alınmıştır.

BULGULAR

Tablo 1. Gebelerin sosyodemografik ve obstetrik özelliklerinin dağılımı (n=461)

Değişkenler	$\bar{X} \pm SS$ (Min-Max)	
Yaş	28.57 \pm 5.79 (18-43)	
Gebelik Haftası	32.51 \pm 6.99 (13-40)	
Eğitim Düzeyi	n	%
Okuryazar değil	18	3.9
Okuryazar	21	4.5
İlköğretim	152	33.0
Lise	181	39.3
Üniversite ve üzeri	89	19.3
Çalışma Durumu		
Çalışıyor	83	18.2
Çalışmıyor	378	81.8
Yaşanılan Yer		
İl	321	69.6
İlçe	109	23.6
Köy/kasaba	31	6.8
Aile Tipi		
Çekirdek	326	70.7
Geniş	135	29.3

Gravida		
Primigravida	162	35.1
Multigravida	299	64.9
Gebeliğin Planlı Olma Durumu		
Evet	306	66.4
Hayır	155	33.6
Fetal Cinsiyet		
Kız	205	44.5
Erkek	218	47.3
Bilinmiyor	38	8.2

\bar{X} : Ortalama, SS: Standart Sapma

Yaş ortalaması 28.57 ± 5.79 ve gebelik haftası ortalaması 32.51 ± 6.99 olan kadınların % 39.3' ünün lise mezunu, %81.8' inin çalışmadığı, %69.6' sının şehir merkezinde yaşadığı, %70.7' sinin çekirdek aileye sahip olduğu, %64.9' unun multigravida olduğu, %66.4' ünün gebeliğinin planlı olduğu ve %47.3' ünün erkek bebek beklediği belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 2. Gebelerin GKAÖ, AKBSDO Ölçeği alt boyutları ve PİÖÖ' den aldıkları puan ortalamalarının dağılımları

Ölçek	Alt Boyutlar	Ahnaabilecek Min-Max Puanlar	Alınan Min-Max Puanlar	$\bar{X} \pm SS$
GKAÖ	Gebeliğe ait annelik algısı	7-28	7-28	25.39 \pm 3.19
	Gebeliğe ait beden algısı	5-20	5-20	14.92 \pm 4.28
AKBSDO Ölçeği	İçsel sağlık denetim odağı	0-54	10-54	44.09 \pm 7.17
	Şansa bağlı sağlık denetim odağı	0-54	19-54	44.99 \pm 8.34
	Güçlü diğerlerine bağlı denetim odağı	0-54	14-54	41.40 \pm 6.91
PİÖÖ Toplam	-	8-56	8-56	46.03 \pm 6.32

\bar{X} :Ortalama, SS: Standart Sapma, GKAÖ: Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği, AKBSDO: Anne Karnındaki Bebek Sağlık Denetim Odağı Ölçeği, PİÖÖ: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

Araştırmaya katılan gebelerin GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyutu puan ortalaması 25.39 ± 3.19 , Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyutu puan ortalaması 14.92 ± 4.28 olarak bulunmuştur. Gebelerin AKBSDO Ölçeği alt boyutlar için puan ortalaması sırasıyla İçsel Sağlık Denetim Odağı 44.09 ± 7.17 , Şansa Bağlı Sağlık Denetim Odağı 44.99 ± 8.34 ve Güçlü Diğerlerine Bağlı Denetim Odağı 41.40 ± 6.91 olarak belirlenmiştir.

Ayrıca gebelerin PİÖÖ toplam puan ortalaması 46.03 ± 6.32 olarak elde edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 3. Gebelerin GKAÖ alt boyutlarından aldıkları toplam puan ortalamaları ile PİÖÖ'den aldıkları toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki

		R ^β	PİÖÖ Toplam
GKAÖ Alt Boyutları	Gebeliğe Ait Annelik Algısı	r	0.317
		p	0.000*
	Gebeliğe Ait Beden Algısı	r	-0.125
		p	0.007**

*p<0.001, **p<0.05, R^β: Pearson Korelasyon, GKAÖ: Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği, PİÖÖ: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği

GKAÖ gebeliğe ait annelik algısı alt boyutu ile PİÖÖ arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu ($r = 0.317$, $p = 0.000$) ve GKAÖ gebeliğe ait beden algısı alt boyutu ile PİÖÖ arasında negatif yönde çok zayıf ilişki olduğu ($r = -0.125$, $p = 0.007$) belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 4. Gebelerin GKAÖ ve AKBSDÖ alt boyutlarından aldıkları toplam puan ortalamaları arasındaki ilişki

		R ^β	AKBSDÖ Alt Boyutları			
			İçsel Sağlık Denetim Odağı	Şansa Bağlı Sağlık Denetim Odağı	Güçlü Diğerlerine Bağlı Denetim Odağı	
GKAÖ Alt Boyutları	Gebeliğe Ait Annelik Algısı	r	0.233	-0.070	0.192	
		p	0.000*	0.132	0.000*	
	Gebeliğe Ait Beden Algısı	r	-0.345	-0.349	-0.261	
		p	0.000*	0.000*	0.000*	

*p<0.001, R^β: Pearson Korelasyon, GKAÖ: Gebelerin Kendilerini Algılama Ölçeği, AKBSDÖ: Anne Karnındaki Bebek Sağlık Denetim Odağı Ölçeği

GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyutu ile AKBSDÖ Ölçeği İçsel Sağlık Denetim Odağı ve Güçlü Diğerlerine Bağlı Denetim Odağı alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf ilişki olduğu ($r = 0.233$, $p = 0.000$; $r = 0.192$, $p = 0.000$) ve Şansa Bağlı Sağlık Denetim Odağı alt boyutları arasında herhangi bir ilişki olmadığı ($r = -0.070$, $p = 0.132$) belirlenmiştir. Ayrıca GKAÖ Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyutu ile AKFSDÖ Ölçeği tüm alt boyutları arasında negatif yönde zayıf ilişki olduğu belirlenmiştir ($r = -0.345$, $p = 0.000$; $r = -0.349$, $p = 0.000$; $r = -0.261$, $p = 0.000$) (Tablo 4).

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan gebelerin GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyut puan ortalaması 25.39 ± 3.19 ve Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyut puan ortalaması 14.92 ± 4.28 ' dir (Tablo 2). Gebeliğe ait annelik algısı puan ortalamaları yükseldikçe annelik algısının yüksek düzeyde olduğu, gebeliğe ait beden algısı alt boyutu negatif sorulardan oluştuğu için bu boyuta ait puan ortalamaları yükseldikçe gebelerin beden algılarının olumsuz olduğu belirtilmektedir (Kumcağız ve ark, 2017). Dolayısıyla bu çalışmada yer alan gebelerin annelik algılarının yüksek düzeyde, beden algılarının ise olumsuz olduğunu söyleyebiliriz. Alkin ve Beydağ (2020) yaptıkları çalışmada benzer şekilde GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyut puan ortalamasını 19.54 ± 5.07 ve Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyut puan ortalamasını 13.16 ± 3.96 olarak bulmuştur (Alkin ve Beydağ, 2020). Ayrıca Coşkun ve ark. (2020) yaptıkları çalışmada GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyut puan ortalamasını 25.82 ± 2.87 ve Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyut puan ortalamasını 9.41 ± 3.67 olarak belirlemişlerdir. Aynı çalışmada gebelerin annelik algılarının yüksek düzeyde, beden algılarının ise olumlu yönde olduğu belirtilmiştir (Coşkun ve ark., 2020). Literatürde gebelikteki değişikliklerin kabul edilmesi ve gerçekçi olmayan beklentilerin önlenmesi için gebelikte oluşan değişikliklere yönelik bilgilendirmelerin yapılması gerektiği vurgulanmaktadır (Fahami ve ark., 2018). Bu çalışmada elde edilen yüksek annelik algısı ile düşük beden algısı gebelerin özellikle gebelikteki beden algısı yönünden değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Çalışmaya katılan gebeler, AKBSDO Ölçeği İçsel Sağlık Denetim Odağı, Şansa Bağlı Sağlık Denetim Odağı ve Güçlü Diğerlerine Bağlı Denetim Odağı alt boyutları puan ortalamaları sırasıyla 44.09 ± 7.17 , 44.99 ± 8.34 ve 41.40 ± 6.91 ' tür (Tablo 2). Bu araştırmaya katılan gebeler fetal sağlığın kontrolünde öncelikle şansa bağlı faktörlerden yararlanmaktadır. Literatürde yapılan benzer çalışmalar değerlendirildiğinde bu durumun sosyodemografik ve kültürel faktörler ile yaşam biçimine ait özelliklerden kaynaklandığı söylenebilir (Ashford ve Rayens, 2015; Gönenç ve ark., 2016; Kordi ve ark., 2017; Özcan ve Duyan, 2015). Şansa bağlı kontrol odağı; dini inanç, kader ve doğa güçlerine bağlıdır (Ashford ve Rayens, 2015; Gönenç ve ark. 2016). Özcan ve Duyan (2015) yaptıkları bir çalışmada gebelerdeki düşük eğitim ve sosyo-ekonomik ve işsizlik seviyeleri ile şansa bağlı denetim odağı arasında anlamlı bir ilişki olup ve bu kadınların daha yüksek plansız gebelik oranlarına sahip olduğu belirlenmiştir. Mollard (2015) tarafından yapılan bir çalışmada şansa bağlı denetim odağı puanı yüksek olan kadınların doğum sonu depresyon oranlarının anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yine Ashford ve Rayens (2015)' in yaptıkları bir çalışmada, gebelikte sigara kullanan kadınların bebeklerinin sağlıklı olmasının önemli düzeyde şansa bağlı olduğu inancı taşıdıkları ifade edilmiştir (Ashford ve Rayens, 2015). Çalışma sonuçları, şansa bağlı denetim odağının gebelikte maternal ve fetal sağlığı olumsuz etkileyebileceğini göstermek-

tedir. Bu araştırmada da gebelerin literatürle benzer şekilde şansa bağlı denetim odağı puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç, anne karnındaki bebeğin sağlık denetiminin özellikle dini inanç, kader ve doğa güçlerine bağlılıkla ilişkilendirildiği ve bu durumun annelerin risk algısını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir.

Bu araştırmada elde edilen PİÖÖ toplam puan ortalaması 46.03 ± 6.32 dir. (Tablo 2) ve gebelerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Literatürde gebelerin psikolojik iyi oluş düzeylerini değerlendiren çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Yüksel ve ark. (2019) gebelerin PİÖÖ toplam puan ortalamasını 49.15 ± 7.73 (Yüksel ve ark., 2019) ve Sağlam (2020) çalışmasında PİÖÖ toplam puan ortalamasını 44.3 ± 10.6 olarak belirlemiştir (Sağlam, 2020). Gebelikte psikolojik iyi oluş düzeyinin yüksek olması gebelik algısını da olumlu etkilemektedir (Alkin ve Beydağ, 2020). Araştırmacılar, gebelikte kötüye giden psikolojik iyilik halinin ruh sağlığında bozulmaya yol açarak anne ve bebekte ruhsal ve duygusal bozukluklara zemin hazırladığına inanmaktadır (Alkin ve Beydağ, 2020; Fahami ve ark; 2018; Kordi ve ark., 2017).

Kendini gebeliğe hazır hisseden, gebeliği kabullenmiş kadınların gebelik algıları pozitif yönde etkilenmektedir (Coşkun ve ark., 2020). Bu çalışmada GKAÖ Gebeliğe Ait Annelik Algısı alt boyutu ile PİÖÖ arasında pozitif yönde zayıf düzeyde bir ilişki olduğu ve GKAÖ Gebeliğe Ait Beden Algısı ile PİÖÖ ile arasında negatif yönde çok zayıf düzeyde bir ilişki belirlenmiştir (Tablo 3). Gebelikte annelik algısının yükselmesi psikolojik iyi oluşu olumlu yönde etkilerken, gebeliğe ait beden algısı puanlarının yükselmesi, psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilemiştir. Gebelikte beden memnuniyeti annenin psikolojik sağlığının da önemli bir belirleyicisidir (Alkin ve Beydağ, 2020; Pullmer ve ark., 2018). Literatürde gebelik algısı ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar sınırlıdır. Fahami ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışma, beden imajı memnuniyeti ile psikolojik iyi oluş arasında anlamlı bir pozitif ilişki ortaya koymaktadır. İnanır ve ark. (2015) gebe kadınların bedenlerinden memnuniyetsizliklerinin psikolojik sıkıntıya neden olduğunu ve benlik saygısını azalttığını bildirmiştir (İnanır ve ark., 2015). Literatür bulguları, çalışma bulgumuz ile uyum göstermektedir.

İçsel veya dışsal kontrol odaklı olan gebelerin gebeliği kabullenme ve gebeliğe uyumları olumlu ya da olumsuz olarak etkilenebilmektedir (Gönenç ve ark., 2016). Bu çalışmada GKAÖ “Gebeliğe Ait Annelik Algısı” alt boyutu ile AKBSDO Ölçeği “İçsel Sağlık Denetim Odağı” ve “Güçlü Diğerlerine Bağlı Denetim Odağı” alt boyutları arasında pozitif yönde zayıf düzeyde bir ilişki belirlenmiştir (Tablo 4). Literatürde yapılan çalışmalarda fetal sağlığın içsel ve güçlü diğerlerine bağlı denetim odaklarından olumlu etkilendiği ve kontrolü şansa bırakmanın anne ve fetal sağlık açısından olumlu etki göstermediği bildirilmektedir (Ashford ve Rayens, 2015; Mollard, 2015; Özcan ve Duyan, 2015). Bu araştırmada da benzer şekilde içsel ve

güçlü diğerlerine bağlı denetim odağının annelik algısında olumlu etki yarattığı sonucuna varılmıştır.

Ayrıca bu çalışmada GKAÖ Gebeliğe Ait Beden Algısı alt boyutu ile AKF-SDO Ölçeği tüm alt boyutları arasında negatif yönde zayıf düzeyde bir ilişki saptanmıştır (Tablo 4). Beden algısı puan ortalamaları yükseldikçe fetal sağlık odağı kontrol mekanizmalarının olumsuz etkilenmesi doğal karşılanabilir. Gebelikte bedenini olumsuz algılayan bir kadının gebelik algısı azalmaktadır (Alkin ve Beydağ, 2020). Ayrıca bu tarz kadınların gebeliği sağlıklı sürdürmeye ilişkin güçlü yaşama riski de artmaktadır (Ashford ve Rayens, 2015; Przybyła-Basist ve ark., 2020).

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları vardır. Veriler Türk gebe kadınlardan toplanmıştır. Bu nedenle bulgular diğer popülasyonlara genellenmemeli ve daha büyük çalışmalarla doğrulanmalıdır. Önemli sayıdaki bir örneklem grubunda gebelik algısının psikolojik iyi oluş ve fetal sağlık kontrol odağı ile ilişkisinin incelenmesi bu araştırmanın güçlü yönünü oluşturmakla birlikte araştırmaya sadece sağlıklı gebelerin dahil edilmesi araştırmanın diğer bir sınırlılığıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak gebelik sürecinde algılanan annelik düzeyinin yüksek olması anne adaylarının psikolojik olarak daha iyi hissetmelerini sağlamaktadır. Ayrıca gebelikteki beden algısı değişikliği kadınları psikolojik olarak olumsuz yönde etkileyebilmektedir ve sonuç olarak gebelerin fetal sağlığı kontrol etme becerilerini etkilemektedir. Ebeler ve diğer sağlık profesyonelleri, anne adaylarının gebelik sürecini kontrol yeteneklerini artırmak ve sağlıklı bir gebelik süreci geçirmelerini sağlamak için onları daha fazla sorumluluk almaya ve riskli davranışlardan kaçınmaya teşvik etmelidir.

Teşekkür ve Açıklamalar

Çalışmaya katılan tüm gebelere teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkısı

Çalışmanın Tasarlanması: ÇE (%40), ÇKA (%30), YAD (%30)

Veri Toplanması: ÇE (%50), ÇKA (%50)

Veri Analizi: ÇE (%30), ÇKA (%30), YAD (%40)

Makalenin Yazımı: ÇE (%30), ÇKA (%30), YAD (%40)

Makale Gönderimi ve Revizyonu: ÇE (%30), ÇKA (%30), YAD (%40)

KAYNAKLAR

- Alkin, E.D., & Beydağ, K.D. (2020). Üç ve üzeri gebeliği olan kadınların algıladıkları stres düzeyi ve kendilerini algılama düzeyi ilişkisi. *J Psychiatric Nurs*, 11(3), 228-238. <https://doi.org/10.14744/phd.2020.72621>.
- Ashford, K.B., & Rayens, M.K. (2015). Ethnicity, smoking status, and preterm birth as predictors of maternal locus of control. *Clinical Nursing Research*, 19, 172-187. <https://doi.org/10.1177/1054773813498268>.
- Bergbom, I., Modh, C., Lundgren, I., & Lindwall, L. (2017). First-time pregnant women's experiences of their body in early pregnancy. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 31(3), 579-586. <https://doi.org/10.1111/scs.12372>.
- Coşkun, A.M., Arslan, S., Okçu, G. (2020). Gebe kadınlarda gebelik algısının stres, demografik ve obstetrik özellikler açısından incelenmesi. *Koç Üniversitesi Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 17(1), 1-8. <https://doi.org/10.5222/HEAD.2020.001>.
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., ve Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97(2), 143-156.
- Duyan, V., Özcan, S., Okutucu A.C. (2012). Anne karnındaki bebek sağlık denetim odağı (AKBSDO) ölçeği: Güvenirlilik ve geçerlik çalışması. *Journal of Society & Social Work*, 23 (1), 13-23.
- Esmaelzadeh Saeieh, S., Rahimzadeh, M., Yazdkhasti, M., & Torkashvand, S., (2017). Perceived social support and maternal competence in primipara women during pregnancy and after childbirth. *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery*, 5(4), 408-416.
- Fagbenro, Azeed, D., Benjamin, E.O., & Folasade, A.O. (2018). Influence of stages of pregnancy on the psychological well-being of pregnant women in Ibadan, Nigeria. *International Journal of Caring Sciences*, 11(2), 719.
- Fahami, F., Amini-Abchuyeh, M., & Aghaei, A. (2018). The relationship between psychological wellbeing and body image in pregnant women. *Iranian J Nursing Midwifery Res*, 23, 167-71. https://doi.org/10.4103/ijnmr.IJNMR_178_16.
- Gönenc, I.M., Duyan, V., Erkal, S.I., Puruçtoğlu, E., Güven, H.K. (2016). Antenatal dönemde verilen gebe eğitiminin fetal sağlık kontrol odağına etkisinin incelenmesi. *Jinekoloji Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*, 13(1), 12-7.
- İnanir, S., Cakmak, B., Nacar, M.C., Güler, A.E., Inanir, A. (2015). Body image perception and self-esteem during pregnancy. *Journal of womens health and reproduction sciences*, 3(4), 196-200. <https://doi.org/10.15296/ijwhr.2015.41>.
- Kordi, M., Heravan, M.B., Asgharipour, N., Akhlaghi, F., & Mazloum, S.R.(2017). Does maternal and fetal health locus of control predict self-care behaviors among women with gestational diabetes?. *J Edu Health Promot*, 6, 73. https://doi.org/10.4103/jehp.jehp_12_16.
- Kumcağız, H., Ersanlı, E., Murat, N. (2017). Gebelerin kendilerini algılama ölçeği'nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(1), 23-31. <https://doi.org/10.14744/phd.2017.12599>.
- Küçükaya, B., Sarıkaya, N.A., Süt, H.K., Öz, S. (2020). Gebelikte alınan kiloya bağlı beden algısı ile gebeliğin kabulü arasındaki ilişki. *JAREN*, 6(3), 426-32. <https://doi.org/10.5222/jaren.2020.15010>.
- Labs, S.M., & Wurtele, S.K. (1986). Fetal health locus of control scale: development and validation. *J Consult Clin Psychol*, 54; 814-819.
- Mirzakhani, K., Ebadi, A., Faridhosseini, F., & Khadivzadeh, T. (2020). Well-being in high-risk pregnancy: an integrative review. *BMC pregnancy and childbirth*, 20(1), 526. <https://doi.org/10.1186/s12884-020-03190-6>.
- Mollard, E. (2015). Women's health locus of control during pregnancy may predict risk for postpartum depression. *Evidence-based nursing*, 18(3), 73. <https://doi.org/10.1136/ebnurs-2014-101985>.
- Murnan, A., Keim, S., & Klebanoff, M. (2022). Understanding relationships between fetal health locus of control (FHL) and maternal marijuana use during pregnancy. *Clinical nursing research*, 1-7, <https://doi.org/10.1177/10547738211068925>.

- Özcan, S., Duyan, V. (2015). Fetal health locus of control in a sample of pregnant Turkish women. *Turk J Med Sci*, 45, 714-722. <https://doi.org/10.3906/sag-1405-20>.
- Przybyła-Basista, H., Kwicińska, E., & Iłska, M. (2020). Body acceptance by pregnant women and their attitudes toward pregnancy and maternity as predictors of prenatal depression. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 17, 9436; <https://doi:10.3390/ijerph17249436>.
- Pullmer, R., Zaitsoff, S., & Cobb, R. (2018). Body satisfaction during pregnancy: the role of health-related habit strength. *Maternal and Child Health Journal*, 22, 391-400. <https://doi.org/10.1007/s10995-017-2406-9>.
- Sağlam, B. (2020). Prenatal Dönemde Kadınlarda Psikolojik İyi Oluşu Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi. Psikoloji Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Telef, B.B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)* 28(3), 374-384.
- Yuksel, A., Bayrakci, H., & Yilmaz, E. (2019). Self-efficacy, psychological well-being and perceived social support levels in pregnant women. *International Journal of Caring Sciences*, 12(2), 1120.
- Zdolska-Wawrzkiwicz, A, Bidzan, M., Chrzan-Detko's, M., & Pizuńska, D. (2020). The dynamics of becoming a mother during pregnancy and after childbirth, *Int. J. Environ. Res. Public Health*, 17(57). <https://doi:10.3390/ijerph17010057>.

